6. ॐकुरारोपणम्. पत्र. 6. सं०

1387

10"×5"

अंकुरारोपण श्रीगणेशायनमः राम अथशालाम्प्रवक्ष्येहमङ्कुरार्पणकर्म्मणि पूर्वोक्तमण्डपस्ये

१ पुसौम्यभागेतुमाङ्गलिकः १ पूर्वापरायतनांशालां दक्षिणाशामुखीन्तथा दीर्घाञ्च दश

भिर्हस्तैर्विस्तृतांसप्तभिःकरैः २ ककुदाद्यैरावृतांश्चापि चतुष्कोणांसुशोभनाम्

दर्भपल्लवमालाद्यैर्भूषितांकारयेद्बुधम् ३ इदमुक्तंशारदायाम् मण्डपस्यो

त्तरेभागेशालामङ्कुरार्पणाम् गृहेऽङ्कुर्यान्नतत्तस्यांमण्डपं रचयेत्सुधीरितिग्र

थान्तरेपि ४ दशहस्तमितांदीर्घांपञ्चहस्तांतुविस्तृतां दक्षिणाशामुखींशालां

कर्तुर्म्मङ्गलकारिणीं ५ प्रयोगसारेपि अथातुरकृष्णिताकृत्वाविधानान्ना राम

ङ्कुरोद्धमिति एतस्यामेवशालायांपालिकानयस्थापयेत् उत्तरत्र १

सेवापसव्यमेवाप्यपसव्यमे ६ तृतीये दक्षसे चापि तस्मिन्नेवाप्यथा हरि मुञ्जलधनि
मातन्वन रारव वापधनिन्तथा ७ सहद्विजैः द्विजः कर्ण्या दंकुरार्थगोमकुलम् पूर्व
पश्चिमस्त्वाणि पञ्चहस्तानि पञ्च ८ समानयेन्नयानेषामन्तरं द्वारस्थाकुलम
याम्योत्तरायतान्येवं सूत्राण्येकादशापि च ९ जायन्ते तत्र कोष्ठानि चत्वारिंशच्छ
तुरानिवै ऋष्टकोष्ठात्मिकाम्पंक्तिं दक्षिणस्याम्प्रमार्जयेत १० तथैव तादृशी
मुक्तिमुत्तरस्याम्प्रमार्जयेत चतुष्कोष्ठात्मिके पंक्ती पूर्वपश्चिमयोः क्रमात ११ पार्श्व
योरुभयोरन्त्यचतुष्कोष्ठसम्मार्जयेत द्विकोष्ठात्मिके पंक्ती चतुष्कोष्ठत्रयेस्मेवेत १२
प्रत्येकन्तु चतुष्कोष्ठे सतपीनारुणोसितैः रजोभीरञ्जयेत्मातः क्रमानकोष्ठचतु

कुं०ल०प० ष्टयम् २३ वाय्वग्निनिर्ऋतीशानां वीथीस्तु हरितेन वै । चक्रराजस्य मा
२ णिगोयं पञ्चेन्द्रहस्तैर्वहिः २४ चतस्रः पालिकाः प्रोक्ताः पञ्चमुखस्य तु
वच चतुस्सत्वाशराशायांस्त्वतथ्यवस्याधुनोघने २५ विस्तारोत्सेध
तः प्रोक्ताः पालिका षोडशाङ्गुला पञ्चमस्य मुखी प्रोक्ता सप्तपाद
दशाङ्गुला २६ मुखमेकमध्यदेशो द्विसमानचतुष्टयम् चतु
रङ्गुलविस्तारं कर्णिकायां यथाविधि २७ इत्युक्तमन्यान्तरे ना
लमात्रमिह पञ्चमुखी सा व्यासतोच्छ्रयमिता घटिकास्यात् द्वि राम
गुणं तन्मुखचतुष्टयमेकमध्यतस्तु समवर्तुलभागमिति । अष्टा २

ङ्गुलं कुण्डलम्बोक्तं शरावस्यापि मानतः तथैवोन्नतिराख्याता नाशा रत्नसम्मितं विदुः १९
कश्चिद्दशाङ्गुलम्प्राहुस्तन्मूलञ्चतुरङ्गुलम् सिद्धान्तशेखरे तु पद्मासम्भवमानमा
पालिकादि समाचरेदिति २० ग्रन्थविस्तारभीत्या तु मतभेदा न कीर्तिताः नादिपात्रा
णि शुद्धानि लक्षणैर्गणितानि तु २१ शङ्खपात्रैर्लोहकाचीरमात्रिकानि नवानि वा श्रेष्ठा
स्तत्र मृण्मयेन नवानि गणितानि च २२ सम्यगावेष्टनं तन्तुः समङ्गुलमात्रकम् मुष्टिरन्
पृष्ठतेषु सर्वेषु सञ्चाहितश्चालिषु २३ अग्न्युद्गमे कुम्भेषु विन्यसेत् पश्चिमादितः
पालिकाः पञ्च संस्थाप्यास्ताः पञ्चमुखास्तु मुष्णगाः २४ शरावाः स्थापयेत्तत्र स्थाप्या विदि
कोणान्तु यथा पृथक् इदमनन्तपीठसारे नेत्रपात्राणि विन्यसेत् वज्रादीशानप

ष०रा०प० यन्त्रेन्नमुखेषु दयकृष्टयुगीति पालिकायुष्टिपद्धिमुमन्त्रपञ्चाशुपसनम् २५ गङ्गा
३ धरेशनायषुञ्चेन्द्रनारायनपुष्पकैः इत्युक्तेसारस्वतमते श्रीकृष्णदेवपात्रेषुविहमुष
सुशिवानयजेन २६ सिद्धान्तशेखरेपि सम्यगप्युच्छराविषुरूवन्ननपुष्पकैः पा
लिकासुनयाविस्मुन्नलाणघटिकासुचेति २७ नगस्थवेणुपात्रेषु मरःमंडलविस्व
नैः मद्यालुकाकरीषालिप्रक्षिपेद्दन्तरोत्तरम् २८ दारुणाश्मन्त्रणपवसुमसालस
ल्प३ न्नातिरिण्णा पुनश्चामतबीजेनजलैस्सशोमयेत् २९ पुनस्संस्कृत्य मूलेन सप्तवेला
न्द्रान्नरंरानम् बीजानिनेषपात्रेषुपञ्चधावपुरस्सरम् ३० पृथग्दिशोलिखेत्सा राम
केमङ्गलनामसमन्वितम् निर्वपेद्दीपिकस्यान्मसुकृपात्रसुसोमापुष्पमुखः ३१ ३

गोविंदा २

भग्नशि याले श्यामाढकी नु शालिलानि ष्पाव सर्षपाः फलगुफङ्गुमाषांश्च बीजानामुक्तकेन्द्र
लीति श्यारहोक्तः ३२ मांसाद्यङ्कपटलामुखाद्यम्यथच मशग्रश्शाले इत्येते
पुत्रबोधाः प्रकीर्तिताः ३३ बीजानामुपनस्थरोगाधविशेषतः सर्वेषामेव
बीजानां पतस्तोमाधिपः स्मृतः ३४ वापयेत्सर्वबीजानि पालिकादिषु चक्रमा
त् बीजानामधिपस्तोमस्तस्माच्छान्तौ तु निर्वपेत् ३५ शतं सिद्धान्नमेकैकैः
बीजेभ्यो दद्यात्मश्वमरात्रौ काविमानयतः पश्चाद्रुह्वस्तु बीजानि निश्यामेव
निर्वपेत् ३६ इति सारस्वतमतोक्तेश्च पात्रेषु तेषु सर्वेषु नित्यं सोमाख्यं चरे
त् वासरे वा पि शान्त्यसोमस्य त्याप्त्यं चरेत ३७ सोमं समूजयेत्सिम्मध्ये

अ०प०१· वासरान्तावधि अधिवासस्तिथौ प्राप्ते सोमसूत्र्याप्यये गुरुः ३८ इति प्राजापते
४ हेः तन्तुस्त्रं बध्नीयाद् गुरुरिन्द्राचूलीमिश्रितम् पानीयमाक्षिपेद्धीमानलिप्तो
ये दिने दिने ३९ तत्र मन्त्र उक्तः प्रयोगसारे त्रिपत्रकाय सर्वाय शङ्कराय शि
वाय च सर्वलोकप्रधानाय सोमसूत्राय नमो नमः ४० इति मन्त्रः अथवा गु
रुर्मिश्रणोऽसिञ्चेत् केवलवारिणा त्रिरात्रमथवा रात्रमथ यथाम्नायं तु देशिकः ४१
एवं संसिच्य पात्राणि पालिकादीनि चक्रमात् आच्छादयेत् ततो वंशैः सुगुप्ता
नि च कारयेत् ४२ ततस्तेषां तु पात्राणां दिक्षु भागादिको बलिम् रात्रौ शनाश्र राम
भारात्रावामायैर्हरिद्रान्तकैः ४३ तेभ्यश्च बलिस्तेभ्यश्चात्मा बधान्नस्तु देशिकः ४

मृतानि पित्तरोपृतानां गोभ्रलाशिवो हरिः ४४ सप्तानामपि राज्ञीणां देवतास्तु हरी रि
ताः मृतकृटन्तु मृतेभ्यः पित्रभ्यस्तिलाक्षताः ४५ फलभ्यं लाजा मृदेभ्यः श्रीफल
सान्नसक्तवः नागेभ्यो ग्रस्त गोपमबीजा जाबाश्वाक्षताः स्मृताः ४६ शिवायान्नचूला
पूपं हरये सा कृशं हनम् लाजास्तिलारक्तरजो दधिसक्तय श्चो हनम् ४७ मृतकृत्तमि
त्रेकेकूरस्मा दधिसक्तवः ततो लोकेश्वरेभ्यो पिवलिं दद्यानुदेशिकः ४८ नन्दि शावि
नायकवस्तुनाप्पायुसादिना अङ्कुराणि तथा रक्षेत्र पुरुषेन्तकोपि मानवः ४९ श्वाप
दैः केवलमु ष्क छिद्रेणो वानराजया अन्याङ्कुरपरीक्षायुश्रो कासिद्धान्तशेखरे ५० प
ञ्चमानामिदं श्वयं मङ्कुराणि परीक्षयेत् समयं दुर्वं प्ररूढानेकोमलानि सितानि च ५१

अं॰कु॰टी॰ श्यामलानि च कृष्णानि युग्मेष्वशुभानि च ॥ अदृष्टिकृते तेष्वङ्कं सर्वथामङ्गलं तथा ॥ ५२ ॥
५ अपर्णानि नतान्यत्र दृश्यन्ते श्यामलाङ्कुरम् । तिर्यग्गतं भवेद्व्याधिः कुब्जे शत्रुभयं त
था ॥ ५३ ॥ अशुभे चाङ्कुरे जाते शान्तिहोमं समाचरेत् । मूलमन्त्रेण जुहुयात् पायसं गुरुर्मूर्तिपैः
सह ॥ ५४ ॥ अघोरास्त्रेण वास्त्रेण शतमष्टोत्तरं क्रमम् ॥ इति सारस्वतमते चापि पु
रैशाकी निर्जिताङ्कुरे ॥ ५५ ॥ प्रकृष्टैरङ्कुरैः कन्यै निर्दिशेच्च शुभाशुभम् । श्यामैः क्लेशैरङ्कु
रैर्थैश्वर्यनिर्णितिं अंकृष्ट्व्याधिर्विरोधिर्ज्वलितैस्तैः कुब्जैर्दुःखं प्रहृष्टैर्मृत्युर्विशीर्णैर्गर्भनाशैः
स्थानहेतुर्हानिरिति ॥ ५६ ॥ दीक्षायाञ्च प्रतिष्ठायां स्थापने मङ्गलोत्सवे । विवाहे राम
भूतस्वभावं वा स्यादङ्कुरार्पणम् ॥ ५७ ॥ प्रतिष्ठायाञ्च दीक्षायां स्थापने चोत्सवेन ५

श्री०अ०प० ६ था सम्प्राप्य लोकशान्त्यर्थं विवाहे मौञ्जिबन्धने ५८ सर्वमङ्गलकार्येषु कारयेदङ्कुरा
र्पणम् प्रतिष्ठासात्सर्वेनुयुमेनमसमतिथे ५९ पश्चिमेकालतोयोगामघोक्षचाङ्कुरा
र्पणम् इति सिद्धान्तशेखरोक्तेः ॥ उत्पाद्य बीजं पालिकासु त्वाङ्कुरा लतोत्सवहदशिकः ६० मृद
त्वाङ्कुरपुञ्जस्य कुर्यात्तत्रैव वाहनि सप्तमान्नवमाद्वापि भागवपदाके मन्त्रतः ६१ इति
मङ्गलपालिकाङ्कुरार्पणम् ॥ ॥:०:॥ ॥ इति श्रीकृष्णभट्टकृते सोमकुण्डमण्डपाङ्कुरार्पणं
समाप्तम् ॥ स्वेष्टदेवतानुग्रहेण ... पठनार्थं सप्तम्यां रामप्रसादेन लिखितोयं
शुभावहः ॥ संवत् १९१८ शाके १७८३ ॥ ॥ राम राम राम राम राम राम राम ॥

हस्तंकुरारोपणम् पत्रसंख्या ६